NEO-CON EVANGELİSTLER VE ABD’NİN İSRAİL POLİTİKASINA ETKİSİ

Altun ALTUN¹

Özet

Uluslararası politikada kutsal değerler ve inanç sistemleri adeta iç ve dış politikanın ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Neo-conlar Strauusu ve seçkin bir anlayıştan yola çıkarak güvenlik siyasetini dayandırdıkları bir siyasal projeyi bizzat ABD’de uygulamaya koymuşlardır. Yeni muhafazakâr dış politikanın amacı, tek taraflı ve güce dayalı, müdahaleci bir politika izleyerek, dünyayı ABD hegemonyasına hazır hale getirmektir. Protestan mezhebinin evangelist yorumunu benimseyen gruplar ABD’de büyük oranda kabul görmüştür ve dış politikada neo-con elitlerle işbirliği içindedir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra ABD’nin Ortadoğu’ya ilgisi evangelizmi bu bölgeye yönlendirmiştir. Özellikle İsrail bölgedeki konumu ve Yahudilik inancının devlet politikalarında oynadığı rol ile öne çıkmaktadır. İsrail’in var olma stratejilerinin belirlenmesinde neo-con evangelistlerin hayati rolü söz konusudur. Bu çalışmada, neo-con evangelistlerin, Amerikan siyaseti ve tarihindeki yerinden hareketle ABD’nin İsrail siyaseti üzerindeki etkisi incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: ABD, İsrail, Neo-con, Evangelizm, Ortadoğu.

NEOCON EVANGELISTS AND THE IMPACT OF THE USA ON ISRAELI POLITICS

Abstract

The sacred values and belief systems in international politics became virtually integral parts of domestic and foreign policies. Departing from a Straussian and elitist understanding, the Neocons personally put a project, which was based on security politics, into practice in the USA. The purpose of neoconservative foreign politics is to prepare the world for the US hegemony by pursuing a unilateral, power-oriented, and interventionist policy. The groups adopting the Evangelical interpretation of Protestantism are embraced in the USA to a large extent and these groups are in cooperation with neocon elites in foreign politics. The interest of the USA in the Middle East after World War II directed Evangelism to this region. Particularly Israel comes forward with its position in the region and the role of Judaism in state policies. The neocon evangelists play a vital role in the determination of Israel’s existence strategies. Departing from the place of neocon evangelists in US politics and history, this study will analyze the effect of the USA on Israeli politics.

Keywords: The USA, Israel, Neocon, Evangelism, Middle East

GİRİŞ

Yeni muhafazakârlar ya da popüler isimleriyle Neo-conlar, özellikle 21.yy’a girerken, ABD dış politikasında oldukça etkin bir grup olarak ortaya çıkmıştır. Bu grubun ortaya çıkışı isimlerinden de anlaşılacağı gibi yeni sayılabilecek bir tarihe sahiptir. Yeni muhafazakâr akımın

¹ Dr, Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü,
Eposta: altunaltun@hakkari.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2040-9965

temeli, 1943 yılında kurulan American Enterprise Institue ile atılmış olsa da ancak 1960'lı yıllardan itibaren bazı akademisyen ve gazetecilerin girişimleriyle etkin bir hareket haline gelmiştir.

ABD'de neo-conlarla işbirliği içinde olan evangelist gruplar Eski Ahit'e bağlıdırlar ve Hristiyanların kurtuluşuna vesile olacak Mesih'in gelişine öncülük edecekleri için Yahudileri desteklemektedirler. Evangelist gruplar II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1948'de İsrail'in kurulmasıyla Yahudiliğe karşı daha fazla ilgi oluşturarak onları desteklemeye başlamışlardır. Evangelistlere göre Mesih, Armageddon isimli savaştan önce dünyaya inerek Deccalın savaşçılarını yenip krallığını ilan edecektir. Mesih'in kurduğu bu devletle barış ortamı bin yıl sürecektir.²

Bu çalışmada, neo-conların ABD'nin genel dış politikasında İsrail'e yönelik politikası dini jeopolitik perspektifinden tetkik edilecektir. Çalışmanın ilk kısmında neo-conların düşünsel temelleri genel bir değerlendirilmeye tabi tutulacak, neo-con hareketin öncü isimlerinin görüşlerine değinilecektir. Sonraki bölümde neo-con projenin hedefleri doğrultusunda yükselişi tartışılacaktır. Üçüncü bölümde ise ABD siyasetinin dini ideolojisi olarak evangelizmin kökeni ve teolojik çıkış noktası incelenecektir. Son bölümde ise özel bir ittifak ilişkisi bağlamında ABD'nin İsrail'e yönelik siyasetinin dini jeopolitiği üzerinde durulacaktır.

1. NEO-CONLARIN DÜŞÜNSEL TEMELLERİ

Yeni muhafazakâr akımın felsefî temellerinin atılmasında Yahudi kökenli ABD'li akademisyen Leo Strauus belirleyici bir rol oynamaktadır. 1930'lu yıllarda Nazi Almanyası'ndan ABD'ye sığınan felsefe profesörü Strauus sıkı bir antikomünisttir. Siyaset felsefesini oluştururken öne çıkardığı vurgular arasında, siyasetin ihtiyaçlarını idrak etmesi mümkün olmayan kitlelere “asil yalanlar” söylemekten kaçınmayacak bir elitler iktidarı fikri merkezi bir yer tutmaktadır. Siyasetçilerin başarıya ulaşmak için güç kullanma ve sahtekarlık yapmaya mecbur olabilecekleri düşüncesini de savunan Strauus, aslında ABD emperyalizminin saldırgan politikalarını gerekçelendirmek için bulunmaz değerde bir pragmatist çerçeve sunmaktadır. Strauus, ülke güvenliğini hedef alabilecek bir saldırganlığın ancak militan milliyetçi bir devlet yapısıyla engellenebileceğini savunmaktadır. Böylesi bir milliyetçiliğin geliştirilmesi için ise bir dış tehdit gerekmektedir. Strauus'a göre dış tehdit eğer mevcut değilse yaratılmalıdır.³

Siyasal rejimlerin insanları biçimlendirdiğini söyleyen Strauus, dünyada iyi ve kötü rejimlerin bulunduğunu ve iyi rejimlerin görevinin kötülere karşı mücadele etmek olduğunu vurgulamaktadır. Amerikan rejiminin var olan kötüler içerisinde en az kötüsü olduğunu ileri sürmektedir. Yahudi soykırımının liberalizm, demokrasi ve modern toplumun bir sonucu olduğunu da düşünmektedir. Liberal demokrasiyi aşağılayan Strauus, toplumun merkezinde bir seçkinler grubunun bulunması gerektiğini düşünmektedir. Mevcut Amerikan yönetimlerindeki şahinlerin elitist politikaları hatırlanırsa yukarıdaki görüşlerle büyük ölçüde örtüştüğü görülecektir. Strauus politikada birinci ve belirleyici unsurun “biz” ve “onlar” arasındaki ayrım

² William Macdonald, Kutsal Kitap Yorumu Yeni Anlaşma Serisi I-II, İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 2002, s.571-611.

³ Gamze Erbil ve Ali Şimşek, Neo-Con (Yeni Muhafazakarlık), İstanbul:Yenihayat Yayıncılık, 2004, s.9.

olduğuna da inanır ve politik bir düzenin ayakta durabilmesinin ancak bir dış düşmana karşı birlik olmakla mümkün olabileceğini düşünmektedir. Toplum kendisini ancak bu yoldan var edebilecektir. İsrail konusunda da çok hassas olan Strauus, bu devletin Yahudilerin yok edilmesine engel olduğunu ve ırkçı bir yapıda olmadığını da şiddetle vurgulamaktadır. 1973 yılında ölen Strauus, Yahudi düşmanlığı nedeniyle üniversitelerden dışlanan ve çeşitli zorluklarla karşılaşan öğrencilerini basına, think-tank kuruluşlarına ve kamu hizmetlerine yöneltmiştir. Bu nedenle bugün sadece think-tank kuruluşları üzerinde değil, Amerikan anayasacıları içinde bile Strauusçu düşünce hakim durumdadır.⁴

Neo-Conların ideolojik atası sayılabilecek ikinci isim ise Albert Wohlstetter idi. Askeri bir stratejist olan Wohlstetter Sovyetler Birliği'ne karşı yürütülen tarihin en kapsamlı askeri yarışı Yıldız Savaşları'nın da fikir babasıdır. Wohlstetter iki kutup arasındaki karşılıklı denge ya da yumuşama politikalarına şiddetle karşı çıkmıştır. Bunun yerine Sovyetlerin altından kalkamayacağı stratejik bir askeri rekabet önermiştir. Ona göre anti-balistik (ABM) anlaşmalar gereksizdi ve ABD'nin askeri ve teknolojik anlamda ilerlemesine engel oluyordu. Reagan döneminde Dışişleri Bakanlığı'nda görev alan bugünün en tanınmış neo-conlarından Richard Perle, William Kristol ve Paul Wolfowitz gibi isimler Wohlstetter'den strateji dersi almışlardır. Ayrıca Wohlstetter W.Bush'un Savunma Bakanlığı danışmanlığını da yapan Richard Perle'nin kayınbiraderidir.⁵

Neo-con hareketin öncü isimlerinden üçüncüsü ise Strauus ve Wohlstetter'in görüşlerini birleştirip sistematize ederek yorumlayan öğrencisi Allan Bloom'dur. Bloom, "her kültür bir başkası kadar değerlidir" görüşüne şiddetle karşı çıkmış ve bu anlayışın Batı kültürü için ciddi tehlikeler oluşturan diğer kültürlerle meşruiyet sağladığını savunmuştur. Bloom'a göre Batı kültürü insanlığın en ileri aşamasını oluşturmuştur ve diğerlerine göre tartışmasız üstün durumdadır.⁶

2. NEO-CONLARIN YÜKSELİŞİ

Eski sağ oluşturan aydınların birçoğu Katolik kökenlidir. Yeni muhafazakârların çoğu ise Yahudi kökenlidir. Hemen hemen tamamı New York'ta yaşarken sağ gruplar içinde yayın dünyası ve idareyle en iyi ilişki kuran parası en çok olan grup yeni muhafazakârlardır. Manevi değerlere önem veren ve birçok kitle örgütüyle yakın ilişki içine giren yeni sağ Amerikan siyasetini çok etkilemiştir. Kullandığı taktikler ve saldırgan strateji sonucunda muhafazakârların ağırlığı toplumda çok artmıştır. Taraftarlarının çoğu Protestanlığın evangelik ve baptist kolundandır.⁷

Sağcı araştırmacılar ve bilim adamları American Enterprise Institue gibi araştırma enstitülerinde hızla çoğalmıştır. Yeni muhafazakârlık birçok sadık liberal arasında popüler olmuştur. Liberalleri dışarıda komünist tehlikesine karşı çok yumuşak olmakla, içeride siyahlar,

⁴ Merdan Yanardağ, Yeni Muhafazakarlar (Neo-Cons), İstanbul: Çınar Matbaacılık, 2004, s.41.

⁵ Ibid, s.42-44.

⁶ Ibid, s.44.

⁷ Cemal Ayman, Amerikan Muhafazakarlığı, Avrasya Dosyası, Cilt.1, Sayı:4, Kış 1994, s.71.

kadınlar ve yoksullardan gelen eşitlik talepleriyle yüksek akademik ve mesleki standartlardan taviz vermekle suçlamıştır.⁸

Yeni Muhafazakârlar, ilk olarak soldan gelen ve Commentary Dergisi'nin kurucularından Irving Kristol'un Başkan Nixon'un seçim kampanyasını desteklemesiyle siyaset sahnesine çıkmıştır. Nixon ve Carter döneminde Sovyet Rusya ile yakınlaşma Ortadoğu barış girişimlerine karşı çıkararak engel olmaya çalışmışlardır. Vietnam Savaşı'nı destekleyerek bunun için kamuoyu oluşturmuşlardır.⁹

Reagan dönemi Amerikan muhafazakârlığının gücünün doruğa ulaştığı dönem olmuştur. Bilindiği gibi Reagan 1980'den sonra 1984 seçimlerini de kazanmıştır. Bu sekiz yıllık dönemde Neo-conlar hükümette görev alma ve bürokrasi içinde örgütlenme imkânı bulmuşlardır. Reagan'dan sonra yardımcısı George Bush başkanlığa aday olduğunda muhafazakârlar gönulsüzce ona da destek vermişlerdir.¹⁰

Ancak Sovyetler Birliği'nin dağıldığı ve uluslararası siyasetin geçici bir belirsizlik dönemine girdiği Baba Bush döneminde ABD siyasetinin kendilerine olan ihtiyacı bir süreliğine askıya alınmıştır. Baba Bush'un hayal kırıklığı yaratan dış politika performansı o dönemde Savunma Politikası Kurulu Başkanı olan Paul Wolfowitz'in ilk değerlendirdiği fırsat olmuştur. Irak'ta tecrit politikası dönemine girildikten sonra Wolfowitz, ABD'nin, Soğuk Savaş sonrası askeri konumunu değerlendirdiği bir rapor kaleme almıştır. Rapor basına sızarak tartışmalara neden olurken Bush görevden ayrılınca rafa kaldırılmıştır. Söz konusu raporda, Amerikan çıkarları için yeni bir rakip gücün ortaya çıkmasının önlenmesi, bunun için gerekirse tek taraflı harekete geçme, hatta önleyici saldırılar düzenleme gibi gereklilikler vurgulanmıştır. Irak'ta rejim değişikliği ise işaret edilen hedefler arasında olmuştur.¹¹

Yeni muhafazakar hareketin örgütsel bir yapıya dönüşmesi 1997 yılında gerçekleşmiştir. İki yeni muhafazakar William Kristol ve Robert Kağan tarafından "Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi (PNAC)" adlı bir think-tank örgütü oluşturulmuştur.¹² PNAC, 1998 yılında yayınladığı, dönemin ABD Başkanı Bill Clinton'a bir açık mektupla dikkatleri üzerine çekmiştir. PNAC üyeleri bu mektupta, ABD'nin Irak politikasının iflasın eşiğinde olduğunu ifade etmiş ve Saddam Hüseyin yönetiminin alaşağı edilmesini telkin etmiştir. PNAC tarafından 2000 yılında yayınlanan "Amerikan Savunmasının Yeniden İnşası: Yeni Bir Yüzyıl İçin Strateji, Kuvvetler, Kaynaklar" adlı rapor, PNAC'ın Savunma planlaması konusundaki tavsiyelerini içeren önemli bir belgedir. Bu raporda özellikle dünyada ABD hegemonyasının tesisi için gerekli altyapının ana hatları çizilmektedir. Neo-conların ABD için öngördüğü projenin belli başlı hedefleri dört maddede özetlenebilir:

1. Amerikan değerlerini dünyaya yaymak için Amerikan gücünün kullanımı, bu çerçevede daha agresif bir dış politikanın benimsenmesi

⁸ Geçmişte ve Günümüzde Amerika, Dış Politika Enstitüsü, Ankara, 1994, s.256.

⁹ Yanardağ, a.g.e. , s.45.

¹⁰ Ayman, a.g.e., s.72.

¹¹ Erbil ve Şimşek, a.g.e, s.13.

¹² Çınar Özen ve Hakan Taşdemir, Yeni Muhafazakâr ABD Dış Politikası Ve Türkiye, Ankara: Odak Yayınevi, 2006, s.171.

2. ABD'ye yönelik tehditlere yeterince sert şekilde karşı konulması,
 - bu kapsamda gerekirse tehdit oluşturan ülkelerin rejim değişikliğine zorlanması
 - bunun için yöntem olarak “önleyici saldırı”nın benimsenmesi
 - bu çerçevede ilk adım olarak ABD için en büyük tehdit olarak görülen Irak'taki Saddam Hüseyin rejiminin devrilmesi
3. Otoriter ülkelerin bulundukları ülkelerde Amerikan karşıtlığını artırdığı gerekçesiyle özellikle Ortadoğu'da “demokratik dönüşümün sağlanması”
4. Tüm bu hedeflere ulaşabilmek için gerekli altyapının oluşturulabilmesi amacıyla ABD ordusunun yapılanmasında çağın gereklerine göre köklü değişikliklere gidilmesi, bir ulusal füze savunma sistemi kurulması ve savunma bütçesinin önemli oranda artırılması.¹³

İkiz Kuleler ve Pentagon'a yapılan saldırılardan hemen sonra Neo-con grubun etkisindeki Bush yönetiminin öncelikleri ve yoğunluğu ekonomik, sosyal ve diğer iç sorunlardan ziyade tamamen “ulusal güvenlik” ve “terörle mücadele” sorunlarına kaymıştır.¹⁴

Baba Bush'un 1991'de ifadelendirdiği ve Fukuyama'nın “Tarihin Sonu” teziyle destekli ABD merkezli yeni dünya düzeni yaklaşımı, bugün de Huntington'un “Medeniyetler Çatışması” düzleminde dünya siyasal atmosferinin odağı haline getirilmeye çalışılmaktadır. Bu konuda 11 Eylül sürecinden fazlasıyla yararlanılmıştır. Yeni egemenlik çabaları için meşrulaştırıcı unsurlar türetilmiştir. “Haydut Devlet”, “Önleyici Savaş”, “Asimetrik Tehdit” gibi yeni kavramlar, her tehdit konusunda yeni algılamaların oluşumuna dayanak oluşturmuş hem de algılanan tehdidin ortadan kaldırılmasının gerekçesi olmuştur. Bu kapsamda 2002 yılında ortaya konan yeni “Ulusal Güvenlik Stratejisi” ABD açısından geline sürecin en kapsamlı ve en iddialı ama aynı zamanda tartışmalı belgesi olmuştur.¹⁵

Bush Doktrini denilen ve potansiyel tehditleri aktif hale gelmeden yok etmeyi amaçlayan “önleyici saldırı konsepti”nin ilk uygulaması ise 11 Eylül Terör Saldırıları'nın en önde gelen zanlısı El Kaide Örgütü'nün üs edindiği Afganistan'da başarıyla gerçekleştirilmiştir.¹⁶ Ardından 2003 yılında Birleşmiş Milletler ve dünya kamuoyundan gelen tüm protestolara rağmen Irak işgal edilmiş, Saddam Hüseyin idam edilerek ABD denetiminde geçici bir Irak Devleti kurulmuştur. Neo-con fikirler paralelinde George W. Bush yönetimince ortaya atılan ve dünyanın gündemine oturan “Büyük Ortadoğu Projesi” ABD Dışişleri Bakanı Rice tarafından ifade edilmiştir. Rice, 22 devletten oluşan ve 300 milyon nüfusa sahip olan bölgede değişimin gerçekleştirilmesinde Irak'ın özgürleştirilmesinin kilit öneme sahip olduğunu vurgularken “Fas'tan Basra Körfezi'ne kadar” olan tüm Ortadoğu ülkelerinde siyasi ve ekonomik değişiklikler yaşanacağını dile getirmiştir.¹⁷

3. EVANGELİZM: ABD SİYASETİNİN DİNİ İDEOLOJİSİ

¹³ Yıldırım Şahiner, “ABD İçin Muhafazakar Proje”, <http://www.stratejikboyut.com> (16.07.2021).

¹⁴ Ramazan, Gözen, “ABD'nin Irak'ı İşgali: Yeni Muhafazakar/Demokratik Emperyalist Proje”, Mehmet Şahin-Metin Toptekin (der.), II. Körfez Savaşı, Ankara:Platin, 2006, s.52.

¹⁵ İ. Yaşar Haciroğlu, “Irak'tan Avrasya Jeopolitiğine Yansıyanlar ve Türkiye”, www.jeopolitik.org (18.07.2021).

¹⁶ Birol Akgün, 11 Eylül Sonrasında, Dünya, ABD ve Türkiye, Konya: Tablet, Konya.

¹⁷ Sait Yılmaz, 21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat, İstanbul:Alfa Yayınları, s.99.

Tarihsel bir kavram olarak evangelist çoğunlukla İsa Mesih'in havarilerine verilen bir unvandır. Kelimenin kökü evangelical iyi haberleri paylaşan kişi anlamına gelmektedir. Evangelist Protestan grupları tanımlamakta, iyi habere, asıl gerçeğe veya İsa Mesih'in gerçek mesajları ve bildirisine dönmek anlamında kullanılmaktadır. Protestan mezhebinin kurucusu Luther kelimeyi kendi kurduğu evangelik kilise için kullanarak, asıl Hristiyan inancının Tanrı'nın sözlerinde olduğunu söylemiştir. Terim reform hareketiyle başlayan ve Kutsal Kitap'a asıl dönüşü yani Yeni Ahit Hristiyanlığını ifade etmektedir. Evangelizm, farklı bir din anlayışını ve Amerikan Hristiyanlığını önemli ölçüde şekillendiren din anlayışını ifade etmektedir. ABD'deki dini diriliş kilise üyelerini de içine alan gönüllü gruplara dayanmaktadır. Bunu gerçekleştirmek için ruhsal gücün evangelist ve misyoner çabaların arttırılmasını gerekli gören bu anlayış coşkulu dini anlayışı temsil etmiştir. Kutsal metinlere bağlı olma şeklinde ifade edilen anlayışı teolojik ve politik önermeler açısından aşan evangelizm, birbirine yakın grupların oluşturduğu din anlayışını ifade etmektedir.¹⁸ Ancak evangelizm yalnızca belli doktrinlere inanan bir grup Hristiyan olarak tanımlanamaz. Bu kavram aynı zamanda liderleri, yayınları, kurumlarıyla birçok alt grubun kendini tanımladığı mezhepler arası bir olgudur.¹⁹ Evangelizm "Protestan reformları ile başlayan ve giderek dinin ferdi ve sosyal boyutunu belli bir sistem ve yöntem içinde anlama ve uygulamayı önceleyen, daha sonra Hristiyan-Yahudi birlikteliğini ilahi kehanetlere bağlı olarak yorumlayan, dünyanın sonuyla ilgili özel teo-strateji geliştiren ve gelecekte ortaya çıkacak olaylara ilişkin kestirimlerde bulunan farklı köktenci dini akımların ortak adıdır".²⁰ Bu akım politik ve idari alana sıçramış en etkili politik-dini harekettir.

Evangelistlerin iç politikaya yönelik ahlakçı tutumları zamanla dış politikaya dair İncil ve Tevrat merkezli yayımcı askeri politikaların uygulanmasını talep eder hale gelmiştir. Evangelistlerin dini referansları jeopolitikleştirmeleri önemli bir kısmını Siyonistleştirmiştir. Hristiyan Siyonistler olarak anılmaya başlayan grubun sayısı 30 milyonu bulmaktadır. Yahudi halkının vaat edilen topraklara tekrar dönmesi, kutsal toprakları restore etmesi ve göç eden tüm Yahudilerin İsrail topraklarında toplanması temel tezleridir. Hristiyan Siyonistlerin İsrail'e yaklaşımlarındaki temel unsur Hristiyan-Yahudi medeniyet birlikteliğinin esas ortağı olarak İsrail'i görmeleridir. Yerleşim yerlerini sık sık ziyaret etmeleri de buna bağlıdır. Hristiyan Siyonistlerle neo-con elitler yakın işbirliği içinde ve Yahudi neo-con politik, askeri ve entelektüel elit kişileri önemsemektedirler.²¹

Evangelistlerin teolojik çıkış noktası "her insan kendi azizidir" şeklinde özetlenen Protestan yorumdur. İncilde belirtilen "Tanrının planının işlediğini" görmek yeniden doğuş diye adlandırılan tecrübedir. Bu planın farkında olmayanlar insanlığın geleceğini göremez. ABD merkezli siyasi-stratejik projelerle Evangelist akımın dini kehanetleri arasında benzerlik vardır. Bu açıdan evangelizm küresel imparatorluğun dini ideolojisidir. 1994 seçimlerinde büyük başarı

¹⁸ Nedim Macit, İmparatorluk Politikalarında Teo-Stratejiler Ve Türkiye, Ankara: Berikan Yayınevi, 2009, s. 476-477.

¹⁹ George M. Marsden, Understanding Fundamentalism and Evangelicalism, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1991, s.5.

²⁰ Macit, a.g.e. , s. 476-477.

²¹ Gökhan Çinkara, (2018) "ABD Sağının Yeni Hali:Evanjelik Siyasetin ve Elitlerin Yükselişi", <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-saginin-yeni-hali-evanjelik-siyasetin-ve-elitlerin-yukselisi-/1224575> (30.07.2021).

gösteren evangelistlere göre ABD'deki dini canlanma Tanrı'nın planıdır ve tek gerçek Hristiyan kendileridir. Cennete giden yolda diğer düşünce ve dini akımları ötekileştirmektedirler.²²

4. ABD-İSRAİL İLİŞKİLERİ: EVANGELİZM TEMELİNDE ÖZEL BİR İTTİFAK

Amerika'nın Yahudi-Hristiyan ilkeleri üzerine doğduğuna dair ezici kanıtlar sunulmaktadır. Amerika'nın 1774'teki ilk Kongresi'nin ilk eylemi, bir bakandan dua ile açılışını yapmasını ve Kongre'ye İncil'in dört bölümünü okumasında önderlik etmesini istemek olmuştur. 1776'da Bağımsızlık Bildirgesi'ni onaylayan kurucular, tüm insanlara "Yaratıcıları tarafından bazı devredilemez haklar verildiğini..." kabul etmişler ve bu ülkenin kuruluşunda "İlahi takdirin korumasına" güvendiklerini belirtmişlerdir. John Quincy Adams, "Bağımsızlık Bildirgesi, insan yönetiminin temel taşıdır. Hristiyanlığın ilk ilkeleri üzerine koydu" demiştir. 1800 yılında Kongre, Capitol binasının kilise olarak kullanılmasını onaylamıştır. Her iki meclis de tedbiri onayladı ve Senato başkanı Thomas Jefferson bu mecliste onay verdi. Jefferson, hem başkan yardımcısı hem de başkan olarak görev yaptığı süre boyunca, 3 Ocak 1802 de dahil olmak üzere, Capitol'deki kiliseye katıldı, "kilise ile devlet arasındaki ayrım duvarı" ifadesini kaleme aldığı mektubunu yazdıktan yaklaşık 100 yıl sonra, 1892'de, Church of the Holy Trinity - Amerika Birleşik Devletleri davasında, Birleşik Devletler Yüksek Mahkemesi Amerika'nın "Hristiyan bir ulus" olduğuna karar vermiştir.²³

Bugün Ortadoğu adı verilen bölge Hristiyanlık çağının başlangıcında iki büyük imparatorluk arasında, bölgenin yazılı tarihinin binlerce yılında ne ilk ne de son olarak paylaşılamayan bir yer olmuştur.²⁴ ABD'nin genişlemesinde ve bu çerçevede Ortadoğu'ya olan ilgisinde evangelizmin payı büyüktür. Bölgede uzun yıllar İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya varlık gösterirken II. Dünya Savaşı'ndan sonra değişen dünya dengeleri ABD'nin Ortadoğu'da etkinliğini artırmasına sebep olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası gücünü ABD'ye devreden İngiltere, İsrail projesine de Rusya ile birlikte onay vermiş ve bölgede ABD adına bir koloni oluşması sağlanmıştır. İsrail aslında ABD'nin silah ve istihbarat üssü olarak tasarlanmış bir karakoldan ibarettir. Yahudilerin Nazi zulmünden kaçışı abartılarak bölgeye yoksul Yahudi nüfusun transferi yapılmış ve bölgedeki sahipsiz Müslüman halkın tıpkı M.Ö. Musevilerin tasfiyesi gibi zorbalıkla tasfiyesine destek olunarak sözde bir devlet ilanı yapılmıştır.²⁵

II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası dengelerde İsrail'in kurulması da ABD'nin Ortadoğu'ya yönelik dış politikasının oluşturulmasında önemli bir yer tutmuştur. Bu çerçevede Protestan Evangelistlerin "binyılcı" görüşü önem taşımaktadır. "Binyılcı" yaklaşımına göre Hz. İsa'nın yeniden dünyaya gelmesi için Yahudilerin Ortadoğu'ya dönerek bir Yahudi devleti kurmaları gerekmektedir. ABD'li evangelistler için İsrail'in Filistin'de kurulması bir milat

²² Paul A. Washburn ve Ralph W. Sockman, "What is Methodist ?, (Ed.) Leo Rosten, Religions of America: Frment and Faith In Age of Crisis, New York: Simon and Schuster Rockefeller Center, 1975, s.176-179

²³ J. Randy Forbes, "Obama Is Wrong When He Says We're Not a Judeo-Christian Nation", (2009), <https://www.usnews.com/opinion/articles/2009/05/07/obama-is-wrong-when-he-says-were-not-a-judeo-christian-nation> (03.08.2021).

²⁴ Bernad Lewis, Ortadoğu, Çev: Selan Y.Kölay, Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2003, s.23

²⁵ Ahmet Özcan, Teolojinin Jeopolitiği, İstanbul:Yarın, 2013, s.137.

olmuş ve daha önceleri Ortadoğu bölgesine misyonerlik faaliyetleri doğrultusunda ilgi gösteren ABD, askeri ve ekonomik boyutta da etkin olmaya başlamıştır. Evangelizme göre kıyamet zamanı geldiğinde Yahudiler önemli roller üstleneceklerdir ve Yahudilerin Filistin topraklarında kurulan İsrail'e dönmeleri ahir zaman alameti olarak görülmüştür. İsrail'in kurulması Amerikalılar tarafından İncil'in kehanetlerinin tamamlanması olarak tanımlanmıştır. ABD dış politikasına İsrail'in kurulmasıyla daha fazla sayıda Evangelist ve Siyonist dahil olmuştur. ABD'de İsrail için Hristiyan Birliği (Christians United for Israel)²⁶ isimli yapılanma ve AIPAC gibi tanınmış lobiler Evangelizm'in ABD'deki etkisi için önemli bir unsur olmuştur.²⁷

ABD'nin Ortadoğu'daki çıkarları en başta ucuz ve güvenli enerji kaynaklarına, açık ve güvenilir bir ulaşım koridoruna ve deniz yollarına, Süveyş Kanalı'na ve Hürmüz Boğazı'na kolaylıkla ulaşabilme ve kullanma özgürlüğü olarak ifade edilmektedir. Soğuk Savaş süresince ABD'nin Arap Ortadoğusu'na yönelik politikası önemli ölçüde bölgedeki statükonun korunmasının ABD çıkarlarına en çok hizmette bulunacağı yönünde olmuştur. ABD güvenlik politikaları 1940'lardan itibaren iki temel amaç belirlemiştir;

1. Liberal politikalara dayalı bir politik ve iktisadi dünya düzeninin geliştirilmesi.
2. Komünist bloğun çevrenmesi ve caydırılması.

Daha sonra iki amaç daha eklenmiştir;

3. Ortadoğu petrolü üzerinde garantili nüfuz elde etme.
4. Küresel terörle mücadele ve Ortadoğu'nun dönüşümü.²⁸

Yine 11 Eylül'den sonra neo-con politikalar İslam'ı terörle bağdaştırmışlardır. İslamofaşist, radikal İslamcı gibi söylemler ortaya çıkmıştır. Medya ise oluşturulmaya çalışılan bu düşman imajına adeta katkıda bulunmuştur. Kamuoylarında şekilci kurguların belirlediği şiddet, zorbacılık, fanatizm, Ortaçağ geri kalmışlığı ve kadın düşmanlığı gibi kavramlar üzerinden oluşturulan bir İslam imajı söz konusudur. 11 Eylül'den sonra bunların arasına terörizmde girmiştir. SSCB'nin dağılmasından sonra bazı gazetecilerin ve araştırmaların İslam ile terörizmi ve şiddeti ya da Doğu ile barbarlığı özdeşleştiren Batı kendini tanımlarken karşı tarafı öteki algısı içinde değerlendirerek akıl ve dinin dengelenmesinde İslam dünyasını da başarılı görmemektedir.²⁹ Bu senaryolar, 2000'li yıllarda Irak ve Suriye'nin bölünmesini gündemde tutarken asıl hedef İran'ın bölünmesi olmaya devam etmiştir. Sert güç ile bu müdahaleleri yapmak masraflı ve dikkat çekeceği için yumuşak güç ve akıllı güç kavramları geliştirilmiştir. Sosyal medya uygulamaları aracılığıyla Arap Baharı'na uygulanmıştır.³⁰

²⁶ Christians United for Israel, İsrail'in gücüne, güvenliğine ve egemenliğine bağlıdır. Bu amaçla, demokratik olarak seçilmiş İsrail hükümetinin kararlarının yanında ve ABD-İsrail ilişkisini desteklemek ve Yahudi devletinin kendini savunma hakkını korumak için çalışmaktadır.

²⁷ Özdemir Akbal, "Evangelizmin Gelişim Süreci ve ABD'nin Ortadoğu Politikalarına Etkisi", Dini Jeopolitik Yaklaşımıyla Ortadoğu,(Ed.) Engin Akçay, Erkan Ertoşun ve Mahmut Akpınar, Ankara: Akçağ Yayınları, 2013, s.45.

²⁸ Richard K.Betts, The New Politics Intelligence: Will Reforms Work This Time? Foreign Affairs, June 2004, s.5.

²⁹ Akbar Ahmad, İslama Yolculuk Küreselleşme Krizi, Çev. Faruk Tuncer, İstanbul:Ufuk Kitapları, 2007.

³⁰ Sait Yılmaz, Ortadoğu ve Dış Güçler, (Ed.) Haydar Çakmak, Dünden Bugüne Ortadoğu, Ankara: Barış, 2020, s.33.

Birçok kişi, dini ve etik bir uzlaşmayı tanımlamak için “Yahudi-Hristiyan geleneği” terimini kullanır. Bu tabir yaygın olarak paylaşılan dini metinlere (On Emir, Tevrat'ın Hristiyan İncil'ine dahil edilmesi), paylaşılan ahlaki ilkelere ("altın kural") ve Hristiyanlık ile Yahudilik arasındaki bin yıllık ortak kültürel ve tarihi değerlere atıfta bulunur. Her iki inanç da tek bir Tanrı'yı onaylar, Tanrı ile halkı arasındaki sözleşmeye değer verir ve insan yaşamının onuruna değer verir. Batı medeniyetinin temeli olduğu söylenen Yahudi-Hristiyan geleneği, ortak değerleri ve bağlantılı kaderleri çağrıştırmaktadır. Diğerleri onu siyasi amaçlar için kullanmamıştır.³¹

Amerika'nın kurucuları incili ilham kaynağı ve değerlerinin temeli olarak görmüştür. Amerikan hayat tarzı ve Batı düşüncesine şekil veren insan hakları ve demokrasi bir Tanrı anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Bu söylemler İsrail'le ilgili farklı görüşlere kapıyı kapalı tutmaktadır. Amerika'nın kaderiyle İsrail'in ve Yahudilerin kaderini birleştirerek değerlendirmektedir. Kudüs'ün Yahudilerin başkenti olduğu ve Yahudilerin yıkılan tapınaklarının Kudüs'te yeniden inşa edileceği Hristiyan Siyonistlerin temel inançlarından. Modern İsrail'in sınır hatlarının Eretz Ysrael olarak adlandırılan bölgede genişletmesini Kutsal Kitaba göre meşru bir hakkı olarak görmektedirler. Yaklaşımları daha çok barışmak yerine savaşmak üzerinedir. Bu yaklaşımla hareket edenler Ortadoğu ve Filistin ile ilgili konularda İsrail'in güvenli ve yayılmasını desteklerken Filistinlilerin haklarını görmezden gelmektedir.³²

4.1. ABD Başkanları ve İsrail

İlişkinin evrimi, Başkanların ideolojilerinden veya daha doğrusu belirli politikaların ideolojileri ve hedefleriyle ne kadar tutarlı olduğundan da etkilenmiştir. İsrail yanlısı bir politikanın tutarsız olduğu durumlarda, sempatik başkanlar bile muhalif oldular. Örneğin, Harry Truman Filistin'e silah ambargosu uyguladığında durum buydu. Bu durumda, ABD silahlarının bölgenin istikrarını daha da baltalayacağına ve barış umutlarını engelleyeceğine ikna olmuştur. Amerikan başkanları dini kullanmaktan çekinmemiştir. Yahudi-Hristiyan geleneği, Amerika Birleşik Devletleri'nin sivil dininin bir parçası olan Amerikan ulusal kimliğinin temel bir ilkesidir. Dwight Eisenhower, başkanlığının ilk birkaç yılındaki Arapçı yönelimi ve Süveyş Savaşı'na tepkisi nedeniyle genellikle İsrail karşıtı olarak kabul edilir. Ancak görev süresinin sonunda tavrı tamamen değişmiş ve İsrail'i Ortadoğu'daki tek güvenilir Batı yanlısı ülke olarak görmüştür.³³ Başkan Dwight D. Eisenhower ünlü bir şekilde “derinden hissedilen bir dini inanç üzerine kurulmuş bir hükümet” çağrısında bulunmuştur.

Başkanlar Lyndon Johnson ve Jimmy Carter, İsrail'e daha çok dini/ahlaki bir bağlılık hissetmişlerdir. Örneğin Johnson, modern Yahudilerin zulümden kurtulmak için verdikleri cesur

³¹ Anna Grzymala-Busse, (2019), “Once, the ‘Judeo-Christian tradition’ united Americans. Now it divides them”, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/04/17/once-judeo-christian-tradition-united-americans-now-it-divides-them/> (14.08.2021).

³² Şule Albayrak, “ABD’de Hristiyan Siyonizmi: Kökeni, İnanç Esasları ve Günümüz Amerikan Siyasetine Etkisi”, *darulfunun ilahiyat*, 30(1), s.162-166.

³³ FRUS, MILESTONES: 1953–1960, The Suez Crisis, 1956, <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/suez> (16.08.2021).

mücadelenin de ruhlara örülmesiyle, Mukaddes Kitap hikâyelerinin çocukluk hatıralarına nasıl örüldüğünden bahsetmiştir. Ve Carter anılarında, Holokost'tan kurtulan Yahudilerin kendi milletlerini hak ettiklerine ve komşuları arasında barış içinde yaşama hakları olduğuna çok derinden inandığını yazmıştır.

Bill Clinton da benzer bir kategoriye giriyor ve şu anda birçok kişi tarafından tarihteki en İsrail yanlısı Başkan olarak görülüyor. Yine de, Şimon Peres'in yeniden seçilme çabalarına yardımcı olmaya çalışarak Bush'un İsrail siyasetine müdahale etme örneğini izlemiştir. Clinton'ın İsrail yanlısı itibarı, büyük ölçüde yapmadığı, yani İsrail'i alenen eleştirmesi veya ona karşı cezai tedbirler almasıyla kazanılmıştır. İlk döneminin çoğunda, İsrail politikası, düşük düzeyde bir çatışmayı garanti eden ABD politikasıyla geçmişte olduğundan çok daha uyumluydu, ancak anlaşmazlıkların ortaya çıktığı birkaç durumda bile, Clinton esasen başka yöne bakmıştır. Yeni girişimler açısından Clinton, ABD-İsrail Bilim ve Teknoloji Komisyonu'nu oluşturmaktan çok daha fazlasını yapmamıştır. Yüksek teknolojide işbirliği için nispeten küçük bir program, cumhurbaşkanlığının başlarında ilan edilmiştir. Müzakereler öncelikle İsrailliler ile Filistinliler ve Ürdünlüler arasındaki doğrudan görüşmelerin ürünü olsa da, Clinton Oslo anlaşmalarının³⁴ ve İsrail ile Ürdün arasındaki barış anlaşmasının sonuçlandırılmasında rol oynamıştır.

Reagen ve George W.Bush ilk akla gelenlerdir. Hem vali hem de başkan olarak Ronald Reagan , ister ahlaki bir ilke olarak isterse kürtaç gibi konularda belirli politikaların bir nedeni olarak geleneğe sıklıkla atıfta bulunmuştur. O zamanlar Ohio valisi olan John Kasich, Yahudi-Hristiyan değerlerini tanıtmak için yeni bir ajans kurmak istemiştir.³⁵ Bush 11 Eylül saldırılarından sonra haçlı seferinden bahsederken Barack Obama Shimon Peres'e övgüler dizmiştir:

*“Amerikalılar ve İsrailliler olarak sık sık milletlerimiz arasındaki kırılmaz bağlardan bahsediyoruz. Ve evet, bu bağlar ortak çıkarları, her iki ulusumuzu da daha güvenli kılan hayati işbirliğini kapsar. Ancak bugün, en önemli bağların daha derine indiği hatırlatılıyor. Yahudi-Hristiyan geleneğine bağlı olarak, her insanın indirgenemez değerine inanıyoruz. Uluslarımız bu fikir üzerine inşa edildi”*³⁶

George W. Bush, Yahudi devletini başka bir ülke olarak görmüştür. Bush'un Dışişleri Bakanı James Baker, Arap-İsrail çatışmasını bir yönetim-işçi anlaşmazlığından farklı olarak görmüş ve bu nedenle İsrail'in endişelerine karşı özellikle hassas olmaya gerek görmemiştir.

³⁴ Beş yıllık geçiş süreci içerisinde, İsrail'in çekildiği bölgelerde kendi kendini yöneten bir Filistin Otoritesi'nin oluşturulması ve Filistin Otoritesi'nin Batı Şeria'nın büyük bir bölümünde yönetimi devralması öngörülüyordu. Declaration of Principles (1993), <https://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20principles.aspx> (05.08.2021).

³⁵ William Safire, “Reagen Writes”,(2000), <https://www.nytimes.com/2000/12/31/magazine/reagan-writes.html> (15.08.2021).

³⁶Daniel White, “Read President Obama's Moving Eulogy for Shimon Peres” (2016), <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/04/17/once-judeo-christian-tradition-united-americans-now-it-divides-them/> (19.08.2021).

Bush, İsrail'i açıkça eleştiren bir Başkanın ilişkinin kalitesini etkileyebileceğini göstermiştir. Bush ayrıca, İsrail seçimlerine açıkça müdahale ederek, Yitzhak Shamir'i hor gördüğünü gizlemeden ve Yitzhak Rabin'in Başbakan seçilmesini arzularak olumsuz bir emsal oluşturmuştur. Yine de Bush yönetiminde İsrail'e yardım sürdürülmüş, stratejik işbirliği geliştirilmiş ve 10 milyar dolarlık kredi garantisi paket onaylanmıştır.

Barack Obama göreve geldiğinde, Bush'un esasen İsrail'in avukatı olduğunu düşündüğünü ve Araplar nezdinde itibar kazanmak için daha tarafsız bir yaklaşım benimsemesi gerektiğini açıkça belirtmiştir. Obama, İsrail'in Batı Şeria ve Kudüs'teki yerleşimleri dondurmasında ısrar ettiğinde, yerleşimlere karşı çıkan ancak başkentlerinde yaşayan Yahudilerin yerleşimci olduğu fikrini kabul etmeyen soldaki İsraillileri bile yabancılaştırmıştır. Obama, ilk büyük konuşması için Kahire'ye gittikten sonra İsrail'i ziyaret etmeyi reddettiğinde de rahatsız olmuşlardır. Ve pek çoğu, Obama'nın genel olarak Orta Doğu ve özel olarak radikal İslam konusunda naifliği olarak gördükleri şey karşısında dehşete düşmüştür. Carter gibi, Obama da İsrail'i kurban değil, zulmeden olarak gördü ve bölgenin sorunlarını ABD'nin prestijini ve gücünü tarafları bir araya getirmek için kullanmak yerine zekası ve kişiliğinin gücüyle çözebileceğine inanıyordu. Ve Carter gibi, başarısızlıklarından İsrail'i sorumlu tuttu ve İsraillilerin ancak ABD'nin arkalarında olduğundan emin oldukları takdirde barış için risk alacaklarını anlamıyordu. Obama defalarca İsrail'i desteklediğini iddia etti ve İsrail'in savunma ihtiyaçlarına destek vererek onu destekledi, ancak birçok İsrailli ona inanmamıştır.³⁷

Donald Trump, seçim kampanyası sırasında ve cumhurbaşkanlığının ilk aylarında İsrail'e koşulsuz desteğini ifade ederek Obama'dan keskin bir tezat sunmuştur. Obama İsrail'i atlarken, Trump ilk yurtdışı gezisinde onu ikinci durak yapmıştır. Donald Trump yönetimi de Evangelist teolojiiyi dış politikada kullanmıştır. İsrail'in işgalci siyasetine destek vermek, Filistinliler üzerinde baskı kurmak ve İran'ı ötekileştirilmek evangelist teoloji ile meşrulaştırılmıştır. Trump'ın yardımcısı Pence ve Dışişleri Bakanı Pompeo evangelist teolojiiyi ön planda tutmuşlardır. Pompeo, İncil'in her daim önünde her zaman açık olduğunu söylerken, Trump'ı Kudüs'te günümüzün Kraliçe Ester'i olarak nitelemiştir. Pompeo, Trump'ın Tanrı tarafından Yahudileri kurtarmak için göndermiş olabileceğine inandığını ifade etmiştir. Trump'a evangelist görüşler doğrultusunda kehanet yükleme yaklaşımı ABD büyükelçiliğini Kudüs'e taşıma konusundaki kararı Armageddon kehaneti ile benzeştirilmiştir. Evangelistler, Trump'ı Yahudilerin Kudüs'e geri dönerek mabedi tekrar yapmalarını sağlayan kral Kyros'a benzetmişlerdir.³⁸ Trump, "Amerika inananlar ulusudur ve birlikte duanın gücüyle güçlenir ve destekleniriz" açıklamasını yaparken Yahudi-Hristiyan saldırılarını sona erdireceğine söz vermiştir.³⁹

2017 takvim yılında İsrail ile ilgili 22 karardan 21'i oyla, biri oy birliği ile kabul edildi. ABD 19'una karşı çıktı ve "Filistinli Mültecilere Yardım" (A/RES/72/80) ve "İşgal Altındaki

³⁷ Mitchell Bard, "For Obama, Israel was 'No Promised Land'", (2021), <https://www.jns.org/opinion/for-obama-israel-was-no-promised-land/> (16.08.2021).

³⁸ Burhanettin Duran, "Beyaz Milliyetçilik ve Hristian Siyonizmi Birleştiğinde...", (2019), <https://www.setav.org/beyaz-milliyetcilik-ve-hristiyan-siyonizmi-birlestiginde/> (03.08.2021).

³⁹ Dan Merica, Trump: 'We are stopping cold the attacks on Judeo-Christian values', (2017), <https://www.cnn.com/2017/10/13/politics/trump-values-voters-summit/index.html> (03.08.2021).

Suriye Golan” (A/RES/72/88) konusunda çekimser kalmıştır. ABD tarafından öne sürülen ve Hamas ve diğer militan grupların Gazze'deki faaliyetlerini kınayan bir Genel Kurul kararı lehinde oy kullanmasına rağmen, bu karar 6 Aralık 2018'de New York'taki BM Genel Merkezi'nde kabul edilmemiştir.⁴⁰

1970'lerden başlayarak, Amerikan siyasetinde ve göçte yeni dini sağ yükselirken ve sivil haklar sonrası liberalizm Amerikan solunu yeniden şekillendirmiştir. Yahudi-Hristiyan Amerikan sağına sıkı sıkıya bağlı hale geldi. Bu ifade, İslam'a ve ilerici sola yönelik retorik saldırılarda, göçmenlik ve LGBTQ haklarını kısıtlama girişimlerinde ve Kilise ile devlet arasındaki ayırım duvarını çökertecek dini özgürlük lehine tartışmalarda düzenli olarak ortaya çıkıyor. Şimdi, Trump yönetiminin bir Amerikan insan hakları gündemi için birleştirici bir ilke belirleme konusundaki olası arayışında yeniden ortaya çıkmıştır. Bir kez daha, Yahudilik ve Hristiyanlık arasındaki teolojik bağ, sözde Amerikan siyasetinin altında yatan “Yahudi-Hristiyan” dini geleneğindeki kapsayıcı potansiyeli haklı çıkarmak için çağrılmıştır.⁴¹

ABD Başkanı Joe Biden, yönetiminin "Yahudi devletinin doğuşunda başlayan derin bağları sürdüreceğini" belirtmiştir. ⁴²Joe Biden ve İsrail Başbakanı Naftali Bennett 27 Ağustos 2021 tarihinde Washington'da Oval Ofiste bir görüşme gerçekleştirmişlerdir. Yaklaşık 50 dakika süren bire bir görüşmelerinin ardından konuşan Biden, iki liderin ekiplerinin "ABD'de İsrail'in güvenliğine olan sarsılmaz bağlılığını" ve "barış ve güvenliği ilerletmenin yollarını" tartışacaklarını söylemiştir. Amerikalı lider, İran'ın "asla" bir nükleer silaha sahip olmayacağına dair söz vermiştir. Amerikan başkanı ayrıca, 2021 Mayıs ayında Gazze'de Hamas ile olan 11 günlük çatışma sırasında yoğun olarak kullanılan İsrail'in Demir Kubbe füze savunma sistemini yenilemeyi de taahhüt etmiştir. Ve ekibini, İsrail'i ABD vize muafiyet programına dahil etmek için çalışmaya yönlendireceğini ve "bunu yapacağını" söylemiştir. Biden, ABD'nin her zaman İsrail'in yanında olacağını ve iki ulusun arasında sarsılmaz bir ortaklık olduğunu vurgulamıştır. Bennett sözlerini bitirirken, Kabil patlamasının ardından Biden'ın da alıntı yaptığı İncil peygamberi İsaiah'tan İbranice alıntı yaparak; “Gözlerini kaldır da çevrene bir bak: Hepsi toplanmış sana geliyor; Oğullarınız uzaktan geliyor ve kızlarınız kucakta taşınıyor”⁴³ demiştir. Bennet, bu pasajın anlamını, “Yahudi halkının oğulları ve kızları topraklarımıza geri dönecekler, eski topraklarımıza bakacaklar ve onu yeniden inşa edecekler. Ve bu eski Yahudi kehaneti bugün İsrail'in gerçeğidir” şeklinde yorumlarken ABD'nin bu politikaların merkezinde ve bir parçası olmasını mucize olarak değerlendirmiştir. ⁴⁴

⁴⁰ “US resolution to condemn activities of Hamas voted down in General Assembly”, (2018), <https://news.un.org/en/story/2018/12/1027881>, 06.08.2021.

⁴¹ James Loeffler, “The Problem With the ‘Judeo-Christian Tradition’” (2020), <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/08/the-judeo-christian-tradition-is-over/614812/> (06.08.2021).

⁴² Amy Spiro, (2021), “Biden makes Rosh Hashanah ‘cheshbon nefesh’ plea: What type of world do we want?”, <https://www.timesofisrael.com/biden-wishes-us-jews-a-year-of-health-and-healing-ahead-of-rosh-hashanah/> (04.09.2021).

⁴³ Yeşaya:60, İncil-Tevrat-Zebur, <https://incil.info/kitap/isa/60> (17.08.2021).

⁴⁴ Lazar Berman ve Toi Staff, (2021), “At first meeting, Biden pledges to Bennett that Iran will ‘never’ get nukes”, <https://www.timesofisrael.com/at-first-meeting-biden-pledges-to-bennett-that-iran-will-never-get-nukes/> (08.09.2021).

Siyasette geçirdiği on yıllar boyunca Biden, AIPAC ile güçlü bir ilişki geliştirdi. 2013'te AIPAC'ın yıllık konferansında Biden , “70'lerde ve 80'lerin başında AIPAC için hemen hemen herkesten daha fazla bağış topladım” demiştir. Biden'ın anlatmayı en sevdiği hikayelerden biri babasının çocukluk anısı: 1948, İsrail'in kuruluşundan hemen önce. Biden 6 yaşında ve ailesiyle birlikte yemek masasında oturuyor ve babası, İsrail'i devlet olarak tanımak istemeyen insanların nasıl olduğunu anlayamadığını açıklıyor. “Bir daha asla” tabirini ilk orada öğrendiğini söylemiştir. Biden, yaşam boyu İsrail yanlısı inançlarını vurgulamak için konuşmalarında sık sık bu anekdota geri dönmüştür. 1986'da Orta Doğu'ya silah satışı konusunda Senato'da yaptığı konuşmada , “İsrail'e verdiğimiz destek için özür dilemeyi bırakmamızın zamanı geldi, yapılacak bir özür yok. Yaptığımız en iyi 3 milyar dolarlık yatırım. İsrail olmasaydı, Amerika Birleşik Devletleri bölgedeki çıkarlarını korumak için bir İsrail icat etmek zorunda kalacaktı.” 1973 yılında, Delaware'den 30 yaşında bir senatör olarak, Biden'ın ilk yurtdışı gezisi İsrail'e olmuştur. Yom Kippur Savaşı'nın arifesiydi ve Biden, zamanın Başbakanı Golda Meir ile bir araya gelmiştir. Bunu “hayatımda yaptığım en önemli toplantılardan biri” sözleriyle nitelendirmiştir. Biden o zamandan beri kendisini “demokratik değerlerimizi paylaşan” bir ülke olan “İsrail'in sadık bir destekçisi” olarak nitelendirmiştir. Ayrıca 2013'te J Street'e “ilerici olmakla İsrail destekçisi olmak arasında bir çelişki olmadığını” söylemiştir. Biden, Kasım 2019'da Gazze'den gelen roket saldırılarının ardından şu tweeti atmıştır: “İsrail'in terörist tehditlere karşı kendini savunma hakkı var.” Biden, seçilirse, İsrail ile güvenlik işbirliğine fon sağlarken Taylor Güç Yasasını destekleyeceğini söylemiştir.⁴⁵

Biden , Dış İlişkiler Konseyi'ne şunları söylemiştir: “İsrail için Yahudi ve demokratik bir devlet kimliğini sürdürürken uzun vadeli güvenliğin tek yolunun iki devletli bir çözüm olduğuna inanıyorum. Ayrıca Filistin onurunu ve ulusal kendi kaderini tayin hakkını ve meşru çıkarlarını sağlamanın da tek yolu budur.” Biden, Trump'ın tartışmalı bir hareketle Kudüs'e taşınmasının ardından ABD büyükelçiliğini Tel Aviv'e geri taşımayacağını söylemiştir. Ancak Biden, Doğu Kudüs'teki bir konsolosluğu Filistinliler için yeniden açacağını ifade etmiştir. IfNotNow aktivistleri tarafından “İsrail hükümetine işgali sona erdirmesi için anlamlı bir şekilde baskı yapmayı taahhüt edip etmeyeceği” sorulduğunda Biden , “Evet, ama aynı zamanda Filistinlilere de nefreti ve şiddet çağrısını durdurmaları için baskı yapmalısın” yanıtını vermiştir. İsrail'in Batı Şeria'daki yerleşim politikasına şiddetle karşı çıktığını söyleyen Biden İsrail'e herhangi bir askeri askeri yardımı kesme fikrine ise yanaşmamıştır.⁴⁶

SONUÇ

⁴⁵ Omri Nahmias, “Biden: Israeli threats of annexation choke off hope of peace”,(2020), <https://www.jpost.com/american-politics/biden-im-going-to-fully-support-the-taylor-force-act-628630> (31.08.2021).

⁴⁶ “Where does Joe Biden stand on anti-Semitism, Israel and other issues that matter to Jewish voters in 2020?”, (2019), <https://www.jta.org/2019/12/12/united-states/where-does-joe-biden-stand-on-anti-semitism-israel-and-other-issues-that-matter-to-jewish-voters-in-2020> (29.08.2021).

Soğuk Savaş'ın zirveye ulaştığı 1960'lı yılların sonundan itibaren, yeni muhafazakârların ABD hükümetleri üzerindeki giderek artan ağırlıkları ortaya çıkmaktadır. Amerikan neo-con köktenci evangelistlerin politik alana etkisi Başkan Reagan ve George W.Bush döneminde gözle görülür ivme kazansa da Obama döneminde bu grup daha sessiz hareket etmiştir. Trump döneminde ise politik alanda ve özellikle dış politikada etkili olmuşlardır. ABD, Ortadoğu'da düzen ve istikrar kurma konusunda başarılı olamamıştır. Askeri gücüne çok güvenmesi ve bölgenin dinamiklerini yeterince dikkate almayışı başarısızlığının altında yatan temel nedenler olmuştur. ABD'nin Ortadoğu politikasını ağırlıklı olarak neo-con evangelistlerce İsrail'e endekslenmesi, uluslararası örgütleri, bölgesel ve küresel aktörleri dikkate almaması başarısını kısıtlayan diğer etken olmuştur.

ABD-İsrail İttifakının gelişimine ve mevcut, geniş kurumsallaşmasına baktığımızda, politikaları Başkan'ınkiyle çatışan bir adamı iktidara getiren bir İsrail seçiminin neden ilişkisi üzerinde bu kadar az etkisi olacağını anlamak daha kolaydır. Gerçek şu ki, İsrail ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki mevcut yönetimler arasındaki farklar nispeten dar, öncelikle aynı amaca yönelik araçlar üzerindeki anlaşmazlıklardır. En kötü durumda, geleceğin Amerikan yönetimi İsraillilere baskı yapmaya çalışabilir ve hatta işbirliği seviyesini azaltabilir (örneğin, silah teslimatlarını askıya alabilir, stratejik işbirliğini azaltabilir). Ancak bugün bağlar o kadar geniş ve derin ki ittifakın kırılması pek mümkün değildir. 1950'lerden farklı olarak, Kongre böyle bir eylemi desteklemeyeceğinden, hiçbir Başkan yardımın kesilmesini inandırıcı bir şekilde tehdit edemez. İlişkinin daha da gelişmesi geciktirilebilir, ancak evrim tersine çevrilemez. İsrail için ittifakın gücü güvenliği sağlamaktadır. İsrailliler, müttefiklerinin taahhütlerini sürdüreceğini ve kendilerini karşı çıktıkları eylemlere zorlamak için baskı uygulama yeteneğinin sınırlı olacağını bilmektedir. İsrail'in Amerika'ya güvenmesine rağmen, ilişkilerin bugünkü durumu ABD'nin müttefiki üzerindeki etkisi açısından kısıtlıdır. Yine de hiçbir İsrail Başbakanı, İsrail'in en yakın arkadaşı ve dünyanın en güçlü ulusuyla gergin ilişkiler istememektedir.

KAYNAKÇA

- Akbal, Ö. (2013). Evangelizmin Gelişim Süreci ve ABD'nin Ortadoğu Politikalarına Etkisi. Engin Akçay, Erkan Ertosun ve Mahmut Akpınar (Ed.), *Dini Jeopolitik Yaklaşımıyla Ortadoğu* (s.39-57) , Akçağ Yayınları, Ankara.
- Akbar, A. (2007). *İslama Yolculuk Küreselleşme Krizi*. Çev: Faruk Tuncer. Ufuk Kitapları, İstanbul.
- Akgün, B.(2006). *11 Eylül Sonrasında, Dünya, ABD ve Türkiye*. Tablet, Konya.
- Albayrak, Ş. (2019). ABD'de Hristiyan Siyonizmi: Kökeni, İnanç Esasları ve Günümüz Amerikan Siyasetine Etkisi. *Darülfunun İlahiyat*. 30(1): 141–169.
- Ayman, C. (1994). Amerikan Muhafazakarlığı, *Avrasya Dosyası*, Cilt.1, Sayı:4.

- Bard, M.(2021).For Obama, Israel was ‘No Promised Land’. <https://www.jns.org/opinion/for-obama-israel-was-no-promised-land/> (16.08.2021).
- Berman , L. ve Staff,T. (2021). At first meeting, Biden pledges to Bennett that Iran will ‘never’ get nukes. <https://www.timesofisrael.com/at-first-meeting-biden-pledges-to-bennett-that-iran-will-never-get-nukes/> (08.09.2021).
- Betts, R. K.(2004). The New Politics Intelligence: WillReforms Work This Time?. *Foreign Affairs*.
- Busse , A. G. (2019). Once, the ‘Judeo-Christian tradition’ united Americans. Now it divides them”, <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/04/17/once-judeo-christian-tradition-united-americans-now-it-divides-them/> (14.08.2021).
- Çinkara, G. (2018). ABD Sağının Yeni Hali:Evanjelik Siyasetin ve Elitlerin Yükselişi. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/abd-saginin-yeni-hali-evanjelik-siyasetin-ve-elitlerin-yukselisi-1224575> (30.07.2021).
- Declaration of Principles. (1993). <https://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/declaration%20of%20principles.aspx> (05.08.2021).
- Duran,B. (2019). Beyaz Milliyetçilik ve Hristian Siyonizmi Birleştiğinde. <https://www.setav.org/beyaz-milliyetcilik-ve-hiristiyan-siyonizmi-birlestiginde/> (03.08.2021).
- Erbil, G. ve Şimşek, Ali. (2004). *Neo-Con (Yeni Muhafazakarlık)*.Yeni hayat Yayıncılık, İstanbul.
- Forbes, J. R. (2009). Obama Is Wrong When He Says We're Not a Judeo-Christian Nation. <https://www.usnews.com/opinion/articles/2009/05/07/obama-is-wrong-when-he-says-were-not-a-judeo-christian-nation> (03.08.2021).
- FRUS, MILESTONES: 1953–1960, The Suez Crisis, 1956, <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/suez> (16.08.2021).
- Dış Politika Enstitüsü.(1994).*Geçmişte ve Günümüzde Amerika*. Ankara.
- Gözen, R. (2006). ABD’nin Irak’ı İşgali: Yeni Muhafazakar/Demokratik Emperyalist Proje. Mehmet Şahin ve Metin Toptekin (der.), *II.Körfez Savaşı* (s.29-66). Platin, Ankara.
- Hacısalıhoğlu, İ. Y. (2005). Irak’tan Avrasya Jeopolitiğine Yansıyanlar ve Türkiye. www.jeopolitik.org. (18.07.2021).
- Lewis, B. (2003). *Ortadoğu*. Çev:Selan Y.Kölay. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Loeffler, J. (2020). The Problem With the ‘Judeo-Christian Tradition. <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/08/the-judeo-christian-tradition-is-over/614812/> (06.08.2021).

- Macdonald, W. (2002). *Kutsal Kitap Yorumu Yeni Anlaşma Serisi I-II*. Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul.
- Macit, N. (2009). *İmparatorluk Politikalarında Teo-Stratejiler Ve Türkiye*. Berikan Yayınevi, Ankara.
- Marsden, G. M. (1991). *Understanding Fundamentalism and Evangelicalism*, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company.
- Merdan, Y. (2004). *Yeni Muhafazakarlar (Neo-Cons)*. Çınar Matbaacılık, İstanbul.
- Merica, D. (2017). Trump: 'We are stopping cold the attacks on Judeo-Christian values'. <https://www.cnn.com/2017/10/13/politics/trump-values-voters-summit/index.html> , (03.08.2021).
- Nahmias, O. (2020). Biden: Israeli threats of annexation choke off hope of peace. <https://www.jpost.com/american-politics/biden-im-going-to-fully-support-the-taylor-force-act-628630> (31.08.2021).
- Özcan, A. (2013). *Teolojinin Jeopolitiği*. Yarın, İstanbul.
- Özen, Ç.ve Taşdemir, H. (2006). *Yeni Muhafazakar ABD Dış Politikası Ve Türkiye*. Odak Yayınevi, Ankara.
- Safire, W. (2000). Reagen Writes. <https://www.nytimes.com/2000/12/31/magazine/reagan-writes.html> (15.08.2021).
- Spiro, A. (2021), Biden makes Rosh Hashanah 'cheshbon nefesh' plea: What type of world do we want? <https://www.timesofisrael.com/biden-wishes-us-jews-a-year-of-health-and-healing-ahead-of-rosh-hashanah/> (04.09.2021).
- Şahiner, Y. (2007). ABD İçin Muhafazakar Proje", <http://www.stratejikboyut.com> (16.07.2021).
- NewsUN. (2018). US resolution to condemn activities of Hamas voted down in General Assembly. (6 Aralık 2018), <https://news.un.org/en/story/2018/12/1027881>, 06.08.2021.
- Washburn, P. A. ve Sockman, R. W. (1975). "What is Methodist ?, (Ed.) Leo Rosten. *Religions of America: Frment and Faith In Age of Crrisis* (s.176-179). New York: Simon and Schuster Rockefeller Center.
- JTA. (2019). Where does Joe Biden stand on anti-Semitism, Israel and other issues that matter to Jewish voters in 2020? . (12 Aralık 2019). <https://www.jta.org/2019/12/12/united-states/where-does-joe-biden-stand-on-anti-semitism-israel-and-other-issues-that-matter-to-jewish-voters-in-2020> (29.08.2021).
- White, D. (2019). Read President Obama's Moving Eulogy for Shimon Peres. <https://www.washingtonpost.com/politics/2019/04/17/once-judeo-christian-tradition-united-americans-now-it-divides-them/> (19.08.2021).
- Yılmaz, S. (2020). Ortadoğu ve Dış Güçler, (Ed.) Haydar Çakmak, *Dünden Bugüne Ortadoğu* (s.27-76). Barış, Ankara.

Yılmaz, S.(2007). *21.Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat*. Alfa Yayınları, İstanbul.

Yeşeya:60.İncil-Tevrat-Zebur. <https://incil.info/kitap/isa/60> (17.08.2021).